

אלא כך יש לך ללמוד שגוי אין לו נזירות, כי מאחר שנאמר "לאביו" הרי למדנו שאין הכתוב מדבר אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו, יצא גוי שאינו מוזהר על כיבוד אביו. (17)

תמהה הגמרא על לימוד זה:

מי כתיב "כבוד אביו" גבי נזיר? והרי לא נאמר אלא "לאביו", וכיון שגוי יש לו אב לענין ירושה, מנין לך למעט מי שאינו מוזהר על כיבוד אביו?!

אלא כך יש ללמוד שגוי אין לו נזירות, משום דאמר קרא "לאביו ולאמו לא יטמא", הרי למדנו שאין הכתוב מדבר אלא במי שיש לו טומאה על ידי שנגע או האהיל על המת —

ב-א רצו יצא גוי שאין לו טומאה ממת, ומפרש לה ואזיל.

שואלת הגמרא: מנלן דלית להו לגויים טומאה?

ומפרשינן: דאמר קרא בפרשת טמאי מת וטהרתם במי פרה: "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא [במי פרה, ויכנס למקדש] ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל" —

הרי למדנו שאין פרשת טמאים אמורה אלא במי שיש לו קהל, יצא גוי שאין לו קהל, כי קהל גויים לא איקרי "קהל". (1)

ומקשינן: ממאי, מנין לך ללמוד מכאן שגוי אין לו טומאה?!

והרי דילמא בכרת הוא דלא מיחייב הגוי היות ונתמעט מ"מתוך הקהל", אבל איטמויי מיטמוי ניש להם טומאת מת לגויים?!

אלא מכאן יש לנו ללמוד שגויים אין להם טומאת מת, כי אמר קרא באותה פרשה: "והזה הטהור [את מי החטאת] על הטמא", הקיש הכתוב את הטמא לטהור כדי ללמד:

כל שיש לו טהרה יש לו טומאה —

וכל שאין לו טהרה כגון גוי — ומשום שנאמר באותה פרשה: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא" — אין לו טומאה.

ודלמא — אף שאמר הכתוב "והזה הטהור על הטמא" — טהרה הוא דלא הויא ליה לגוי, אבל טומאה הויא ליה לגוי, שהרי "והזה הטהור על הטמא" אינו מיותר, שהוא נדרש לענינים אחרים כמבואר ביומא יד א? (2)

ומשנינן: הרי אמר קרא באותה פרשה: "ואיש אשר יטמא ולא יתחטא", שלא היה לו לומר אלא "ואיש אשר לא יתחטא", ולכך הוסיף הכתוב ואמר "יטמא" כדי ללמד, מי שיש לו חיטוי במי חטאת יש לו טומאה, יצא גוי שאין לו חיטוי במי חטאת — שהרי

1. רא"ש.

2. נתבאר על פי פירוש אחד בתוספות; וראה פירושם השני, ומה שכתב ב"ארוזי הלכנון".

17. מסתבר לפרש את הסלקא דעתין בגמרא, כי מה שאמרה תורה: "לאביו ולאמו לא יטמא" היינו לומר: אף על פי שהוא חייב בכבודן, מכל מקום לא יטמא להן לטפל בקבורתן.

נאמר: "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא" — שאין לו טומאה.

כאן שבה הגמרא ללימוד שלמדנו לעיל מ"אביו" שגוי אין לו נזירות משום שאין לו אב לענין ירושה, ודחתה הגמרא לעיל לימוד זה משום שגוי יורש את אביו דבר תורה; ורב אחא בר יעקב בא ליישב את הלימוד מ"אביו":

רב אחא בר יעקב אמר: הא דקשיא לך: הרי גוי יורש את אביו, אינה קושיא, כי משמעות הכתוב היא שיש לו אב לכל עניני ירושה, ואם כן **שאני הכא** גבי גוי, כיון **דאמר קרא** לענין ירושת עבדים:

"והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם", והרי גוי אינו מוריש את עבדו לבנו, שלא נאמרה ירושה אלא בעבדים שיש לאדונם בהם קנין הגוף, אבל גוי אינו קונה עבד אלא למעשה ידיו —

ואם כן יש לך ללמוד: **כל שיש לו אב לענין נחלה של עבדים, יש לו טומאה.** (3)

ובל שאין לו נחלה של עבדים אין לו טומאה, ונתמעט הגוי שאין לו נחלה.

ומקשינן: **אי הכי עבדים נמי לא** יהא להם נזירות, שהרי אף הם אינם קונים עבדים אחרים קנין הגוף להוריש אותם לבניהם! (4)

אלא אמר רבא לבאר את המקור שגוי אינו בכלל נזירות, שהוא באמת משום שנאמר "דבר אל בני ישראל", ודקשיא לך [בעמוד א]: ממה שאמרו גבי ערכין ש"בני ישראל" בא למעט את הגוי לענין אחד, ו"איש" בא לרבות את הגוי לענין אחר, ואף אנו נאמר כן בנזירות, ש"בני ישראל" בא למעט מקרבן נזירות, ו"איש" בא לרבותם לעיקר נזירות לאוסרם ביין ותגלחת; הא לא קשיא, כי:

בשלמא גבי ערכין כיון שנאמר "בני ישראל", יש לנו לומר שבא הכתוב למעט: **בני ישראל מעריכין ואין הגויים מעריכין** —

ואילו ריבוי ד"איש" יש לנו לומר שהוא בא ללמד: **יכול לא יהו נערכין**, לפיכך תלמוד לומר "איש".

אבל **הכא** גבי נזיר איך נפרש את הריבוי והמיעוט?!

ראיה מגמרא ביבמות תחילת פרק אלמנה לכהן גדול, וכן הקשה ב"קרבן אורה"! ? ולכן ביאר הרא"ש: "דעבדים אינם בכלל שום ירושה ולא יורש אביו ולא מוריש ממונו לבנו, דעבד אין לו יורש", וכוונתו על פי המבואר בגמרא יבמות סב א "הכל מודים בעבד שאין לו חייס [יחס משפחה]", או כוונתו, משום שהעבד הוא בכלל "גר שנתגייר כקטן שנולד דמיו".

3. כתב ב"קרבן אורה" שדברי הגמרא צריכים עיון קצת, שהרי מה שאין להם ירושה, אינו משום חסרון יחוס אב, אלא משום שאין להם עבדים הקנויים בקנין הגוף.

4. נתבאר על פי תוספות; אבל הרא"ש כתב, שהעבד יש לו קנין הגוף בעבד שנתנו לו על מנת שאין לרבו רשות בו, שהרי לכל קנינים יצא מכלל גוי ודינו כישאל, [ורבינו עקיבא איגר בגליונו הקשה כן מעצמו על התוספות, והביא

הגוי מקרבן נזירות, בהכרח שהוא בא למעטם מעיקר נזירות, וזו היא ששנינו במשנתנו: הגויים אין להם נזירות.

ואכתי מקשינן: אימא לדרוש את הכתוב בנזירות כמו בערכין ש"בני ישראל" בא למעט, ו"איש" בא לרבות, וכך נדרוש:

לכך מיעטה התורה "בני ישראל" כדי ללמד: בני ישראל נזירות עולם, ואין הגויים נזירות עולם —

יכול לא יהו הגויים נזירים כלל ואפילו נזירות לזמן קצוב, לפיכך תלמוד לומר: "איש"?!⁵

אמר תירץ רבי יוחנן: מי כתיב שם "נזיר עולם", (6) עד שנאמר שהכתוב בא למעט את הגויים רק מנזירות עולם?!⁶

ואכתי מקשינן: אימא לכך מיעטה התורה "בני ישראל" כדי ללמד: בני ישראל מדירין בניהם בנזיר כמבואר במשנה לעיל כח ב, ואין הגויים מדירין בניהם בנזיר.

יכול לא יהו הגויים נזירים כלל, לפיכך תלמוד לומר: "איש", ועל דרך שדרשנו בפרשת ערכין?!⁷

ומשנינן: האמר רבי יוחנן "הלכה למשה

שמה תאמר: "בני ישראל" בא למעט: בני ישראל נזירין ומביאין קרבן, ואין הגויים נזירין ומביאין קרבן —

ואילו ריבוי ד"איש" בא לומר: יכול אף לא יהו הגויים נזירין כלל, לפיכך תלמוד לומר "איש"?!⁸

אמרי בני הישיבה שאי אפשר לומר כן, ומשום:

דאי משום קרבן, כלומר: אם באת לומר ש"בני ישראל" בא למעט את הגוי מקרבן נזירות, הרי דין זה לאו מהכא נפקא ליה, אלא מהתם [אין דין זה נלמד מכאן אלא ממקום אחר], כלומר: כבר ידענו למעט את הגוי מקרבן נזירות ממקום אחר, ואין צריך "בני ישראל" כדי למעטו —

דהרי תניא במנחות עג ב, כתיב: "איש איש מבני ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה", ודרשינן: מה תלמוד לומר "איש איש" לרבות את הגויים שנודרין נדרים ונדבות כישאל; "אשר יקריבו לה' לעולה": אין לי אלא עולה וכו', אם כן מה תלמוד לומר: "לעולה", כדי ללמד: פרט לקרבן נזירות שאין הגוי מביא, דברי רבי יוסי הגלילי.⁵

והיות ולא נצרך "בני ישראל" כדי למעט את

6. נתבאר לפי פשוטו; ויש לומר עוד, שבכל הפרשה לא נזכרה "נזירות עולם" שאין הפרשה מדברת בנזירות זו, שהרי הכתוב אומר: "כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הימים אשר יזיר לה' קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו", ואילו נזיר עולם מיקל בתער כשהכביד שערו.

5. הקשו התוספות: כיון שלפי האמת אין לגויים נזירות כלל, אם כן למה לי "לעולה" למעטם מקרבן נזירות?! ותירצו: ללמד שלא יביא גוי קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל מקרבנותיו, ואולם נשארו בצ"ע.

בני ישראל מעריכין ואין גויים מעריכין. יכול לא יהו [הגויים] נערכין, תלמוד לומר "איש", דברי רבי מאיר [ושיטתו הובאה בגמרא לעיל].

אמר רבי מאיר: וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט, מפני מה אני אומר: [הגוי] נערך ולא מעריך, מפני שריבה הכתוב בנערכין יותר מבמעריכין, שהרי חרש שוטה וקטן נערך, אבל לא מעריכין.

רבי יהודה אומר: בני ישראל נערכין ואין גויים נערכין, יכול לא יהו [הגויים] מעריכין, תלמוד לומר: "איש".

אמר רבי יהודה: וכי מאחר שמקרא אחד מרבה ומקרא אחד ממעט, מפני מה אני אומר: גוי מעריך אבל לא נערך, מפני שריבה הכתוב במעריכין יותר מבנערכין, שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכין אבל לא נערכין.

ומקשה הגמרא בין לרבי מאיר ובין לרבי יהודה:

"איש כי יפליא נדר בערכך" האמור בערכין, למה לי?! כלומר: למה לי "איש" לרבות, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה!?

מכדי האיתקש ערכין לנדרים [והרי ערכין הוקשו לנדרים], כדאמר קרא: "איש כי יפליא נדר בערכך" –

והתניא נבי נדרים [נדרי הקדש]: כתיב

מסיני היא בנזיר" שהאב מדיר את בנו בנזיר, ואם כן אי אפשר למעט דין זה בגוי מן הכתוב.

(7) ואכתי מקשינן: אימא לכך מיעטה התורה "בני ישראל" כדי ללמד: בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן, מביאין מן המעות שהפריש אביהם לקרבנות נזירותו בשביל קרבן נזירות שלהם כשהיו נזירים וכמבואר במשנה לעיל ל א, ואין הגויים מגלחין על נזירות אביהן.

ב-ב-1 יכול לא יהו הגויים נזירים?

תלמוד לומר "איש"!

ומשנינן: האיתמר: אמר רבי יוחנן: הלכה היא בנזיר שהבן מגלח על נזירות אביו, ואי אפשר שיבוא הכתוב למעט את הגוי מדין זה.

אלא בהכרח, בא הכתוב למעט את הגויים שאינם נזורים נזירות כלל, וזו היא ששנינו במשנתנו: "הגויים אין להם נזירות".

וכאן שבה הגמרא לברייטא שנוכרה לעיל לענין ערכין:

כתיב בפרשת ערכין: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה". ונחלקו תנאים בברייטא בערכין ה ב, מה בא "בני ישראל" למעט, ומה בא "איש" לרבות:

7. נזירות, כדילפינן לעיל מ"לעולה", אם כן אין צריך למעט שלא יגלה על נזירות אביו.

7. כתב ב"קרבן אורה" שמדברי התוספות נראה, שלא גרסו את הקושיא והתירוק הבאים; ובאשר הקושיא תמוהה: היות ואין גוי מביא קרבן